

חלוקה הוגנת של

חפצים בדידים

Fair Indivisible Item
Allocation

אראל סגל-הלוי

חלוקה הוגנת בקירוב

מקרה פשוט:

- m חפצים זהים.

- n שחקנים עם זכויות שוות.

מה הן החלוקות שאפשר לקרוא להן "הוגנות בקירוב"?

- כל אחד מקבל m/n מעוגל למטה או למעלה.

- בכל חלוקה אחרת, יש חוסר-הגינות שאי-אפשר להצדיק בכך שהחפצים בדידים.

חלוקה הוגנת בקירוב - הכללות

א. חפצים זהים – זכויות שונות.

ב. חפצים שונים – זכויות שוות.

ג. חפצים שונים – זכויות שונות.

חפצים זהים – זכויות שונות

בעיית חלוקת המושבים (apportionment):

- איך לחלק את 120 המושבים בכנסת בין המפלגות, באופן יחסי למספר קולותיהן?

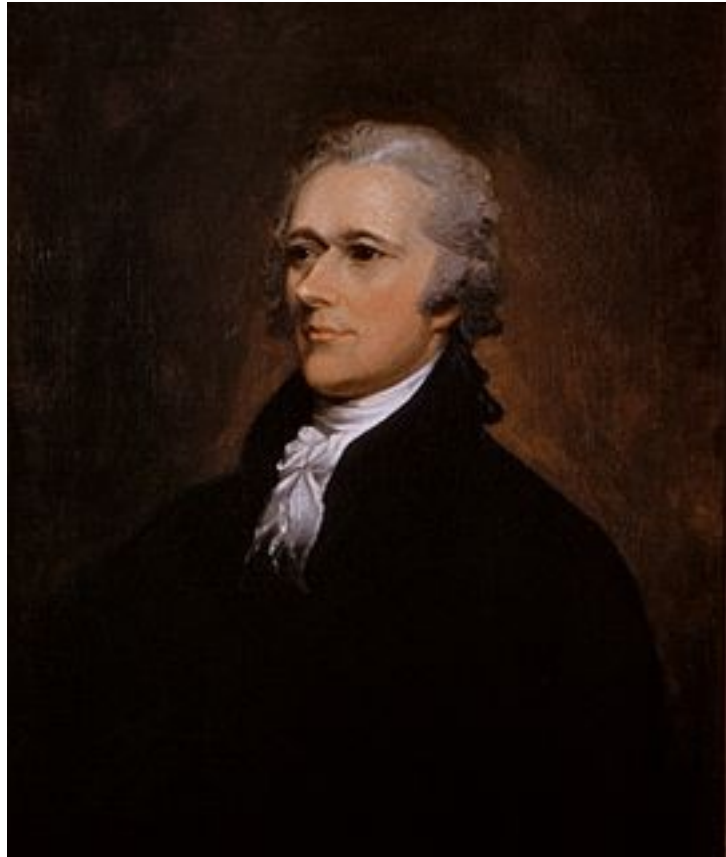
בעיית חלוקת המושבים - דוגמה

- שתי מפלגות.
- מפלגה א: $68.7/120$ מכלל הקולות;
- מפלגה ב: $51.3/120$ מכלל הקולות.
- מהי חלוקה הוגנת של 120 המושבים?
- $51:69$
- מעגלים לשלם הקרוב ביותר.

בעיית חלוקת המושבים - הכללה

- שלוש מפלגות.
- א: 69.4, ב: 30.35, ג: 20.25
- מהי חלוקה הוגנת של 120 המושבים?
- עיגול לשלם הקרוב ביותר יוצא רק 119!
- איך נכליל את העקרון "עיגול לשלם הקרוב ביותר" למספר כלשהו של מפלגות?

אלגוריתם המילטון - Hamilton

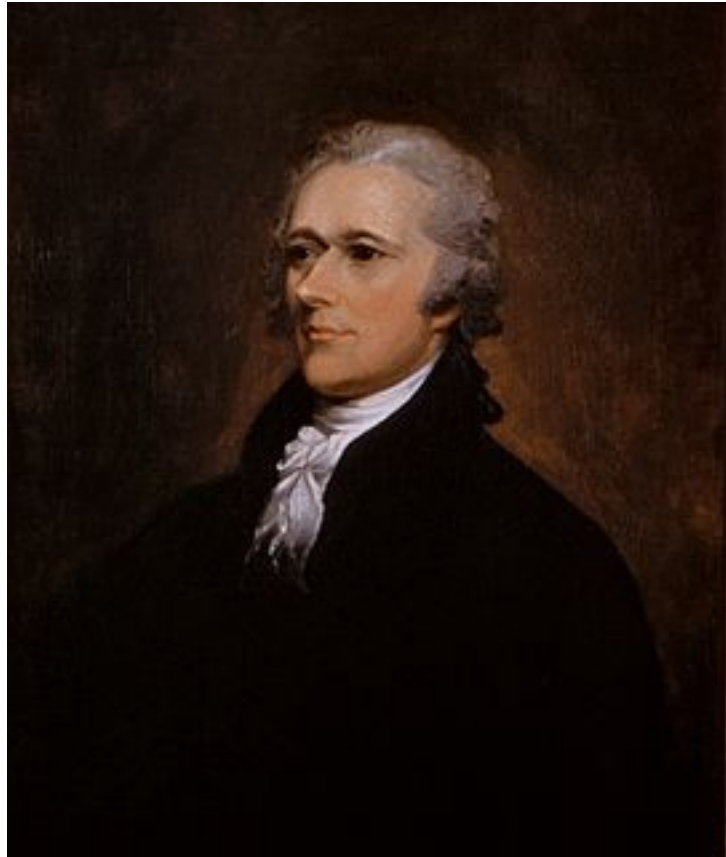
- נותנים לכל מפלגה את מספר-המושבים המדוייק שלה מעוגל כלפי מטה.
- מחלקים את המושבים העודפים לפי סדר יורד של השארית.

א: 69.4, ב: 30.35, ג: 20.25

א: 69, ב: 30, ג: 20

א: 70, ב: 30, ג: 20

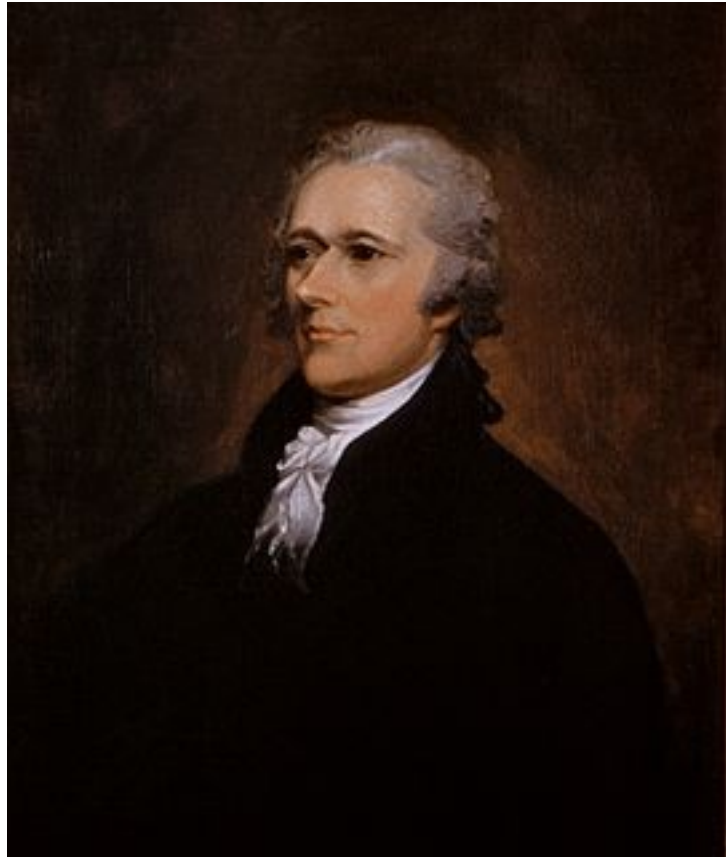
אלגוריתם המילטון - Hamilton

- היה בשימוש בארה"ב בין 1852 ל 1900.
- היה בשימוש בישראל מהבחירות השניות עד הבחירות השביעיות.
- עדיין בשימוש ברוסיה, אוקראינה, ליטא, תוניס, נמיביה, טייוואן, הונג-קונג.
- מה הבעיה איתו?

אלגוריתם המילטון - חוסר-עקביות

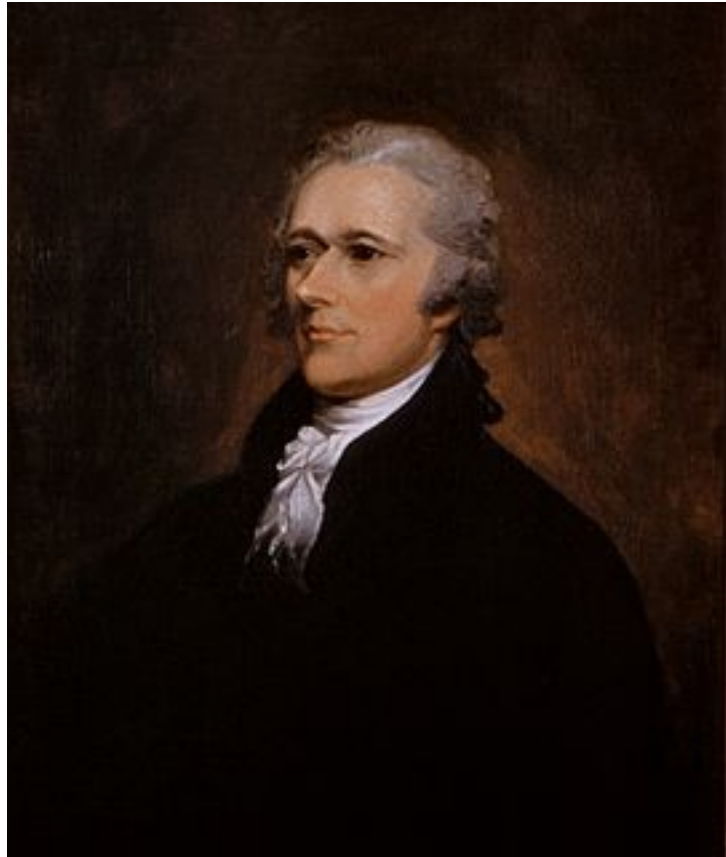
• 5 מושבים, 500 בוחרים
• א: 40, ב: 135, ג: 325
המילטון:

• א: 1, ב: 1, ג: 3
מפלגות א, ב קיבלו ביחד
175 קולות ו-2 מושבים.
מהי חלוקה הוגנת של 2
המושבים ביניהן?

למפלגה א מגיע 0
למפלגה ב מגיע 2!

• א: $0.457 = 40/175 * 2$
• ב: $1.543 = 135/175 * 2$

אלגוריתם המילטון - אסטרטגיה

- 5 מושבים, 500 בוחרים
- א: 25, ב: 140, ג: 335

המילטון:

- א: 0, ב: 2, ג: 3

אם מפלגה א פורשת,

ותומכיה נשארים בבית -

- $140 \cdot 5 / 475 = 1.47$

- $335 \cdot 5 / 475 = 3.53$

- א: 0, ב: 1, ג: 4

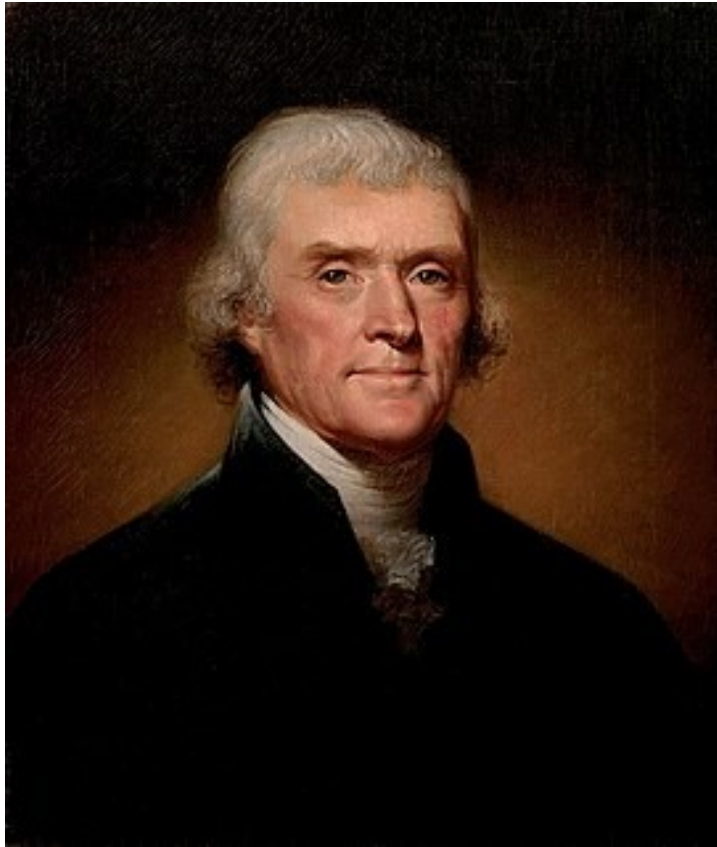
מפלגה א בלי מושבים
השפיעה על חלוקת
המושבים!

עקביות

הגדרה. אלגוריתם לחלוקת-מושבים נקרא עקבי אם עבור כל תת-קבוצה X של מפלגות, שקיבלו ביחד n מושבים בחלוקה הכללית – אם נשתמש באותו אלגוריתם כדי לחלק את n המושבים בין המפלגות בקבוצה X בלבד, נקבל אותה חלוקה בדיוק כמו בחלוקה הכללית.

אלגוריתם המילטון אינו עקבי.
האם קיים אלגוריתם חלוקת-מושבים עקבי?

אלגוריתם ג'פרסון - Jefferson

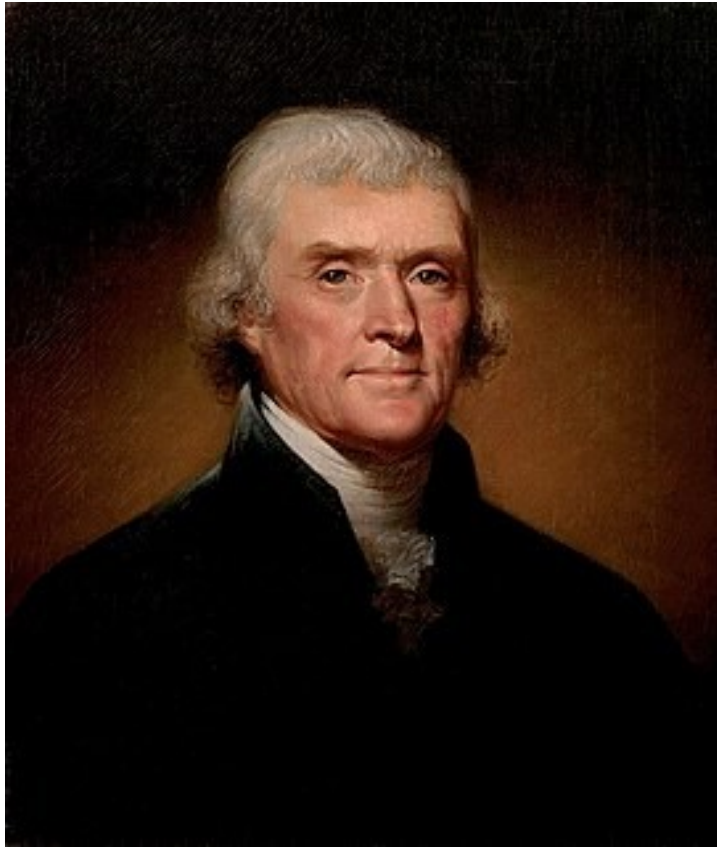
- אתחול: כל מפלגה מקבלת 0
- כל עוד יש מושבים:
- מחשבים, לכל מפלגה:
(מספר קולות)

(מספר מושבים נוכחי + 1)

- נותנים את המושב הבא
למפלגה שהמנה שלה
גדולה ביותר.

אלגוריתם ג'פרסון - דוגמה

5 מושבים, 500 בוחרים. א: 40, ב: 135, ג: 325.

• חלוקה: 0 0 0

• מנות: 325, 135, 40

• חלוקה: 1 0 0

• מנות: 162.5, 135, 40

• חלוקה: 2 0 0

• מנות: 108.33, 135, 40

• חלוקה: 2 1 0

• מנות: 108.33, 67.5, 40

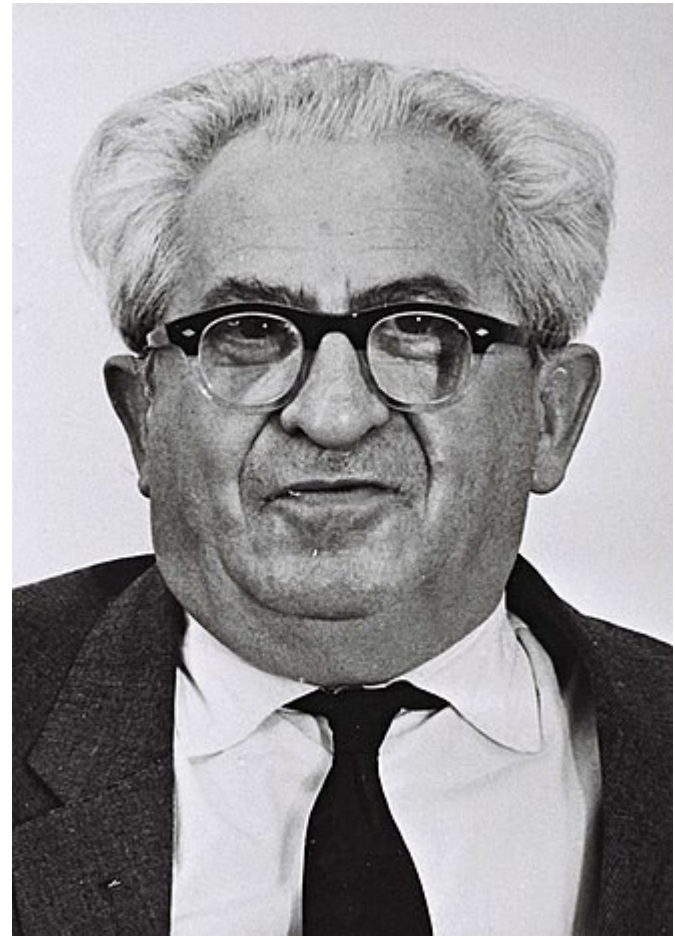
• חלוקה: 3 1 0

• מנות: 80.25, 67.5, 40

• חלוקה: 4 1 0

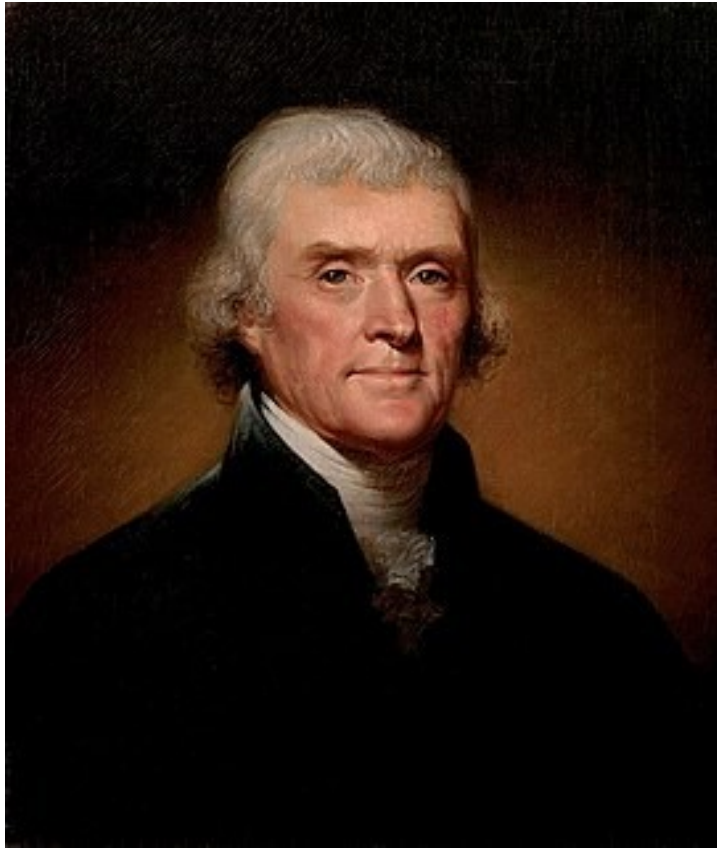
אלגוריתם ג'פרסון = חוק בדד-עופר

- בשימוש בישראל החל מהכנסת השמינית –
חוק בדד-עופר - ועד היום.
- בשימוש בעוד עשרות מדינות בעולם.

אלגוריתם ג'פרסון - עקביות

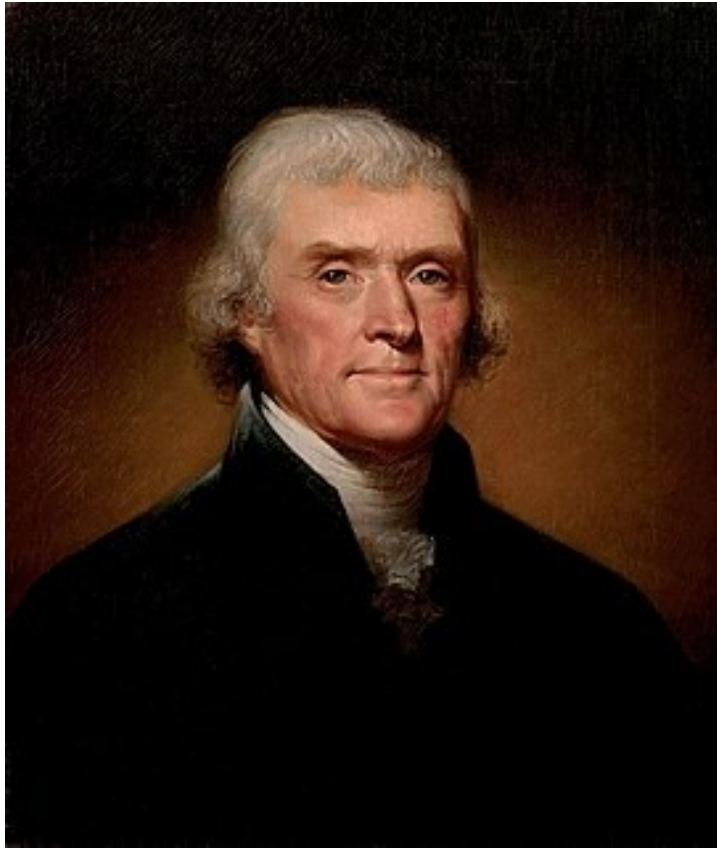
גגאבגבבאגבאא

אב בבאא באא

- **משפט.** אלגוריתם ג'פרסון עקבי.
- **הוכחה.** נסתכל על סדרת המפלגות המקבלות מושבים. נניח שמוחקים מהסדרה חלק מהמפלגות, עם המושבים שקיבלו. סדר חלוקת המושבים למפלגות הנותרות נשאר זהה – עדיין, המפלגה המקבלת את המושב הבא היא המפלגה שהמנה (מספר קולות) / (מספר מושבים נוכחי + 1) שלה היא הגדולה ביותר. ***

אלגוריתם ג'פרסון - הוגנות

5 מושבים, 500 בוחרים. א: 160, ב: 340.

- המספר המדויק: 1.6 3.4
- עיגלנו הפוך מהכיוון הנכון!
- נראה לא הוגן.

- חלוקה: 0 0
- מנות: 160, 340
- חלוקה: 0 1
- מנות: 160, 170
- חלוקה: 0 2
- מנות: 160, 113
- חלוקה: 1 2
- מנות: 80, 113
- חלוקה: 1 3
- מנות: 80, 85
- חלוקה: 1 4

עקביות והוגנות

האם קיים אלגוריתם שהוא גם
וגם הוגן (= מעגל לכיוון הנכון)
עבור לכל זוג של מפלגות?

שיטות מחלק – divisor methods

נכליל את שיטת ג'פרסון באופן הבא:

- אתחול: כל מפלגה מקבלת 0
- כל עוד יש מושבים:
- מחשבים, לכל מפלגה:
(מספר קולות)

נבחר פונקציה
כלשהי f ,
המייחסת לכל
מספר שלם s ,
מספר ממשי
כלשהו בתחום
 $[s, s+1]$.

(מספר מושבים נוכחי) f

- נותנים את המושב הבא
למפלגה שהמנה שלה
גדולה ביותר.

$$f(s) = s + 1$$

שיטת ג'פרסון = שיטת-מחלק עם

שיטות מחלק - עקביות

• **משפט.** לכל פונקציה f , שיטת-המחלק עם פונקציה f היא עקבית.

• **הוכחה** (בדיוק כמו שיטת ג'פרסון). נסתכל על סדרת המפלגות המקבלות מושבים. נניח שמוחקים מהסדרה חלק מהמפלגות, עם המושבים שקיבלו. סדר חלוקת המושבים למפלגות הנותרות נשאר זהה. ***

שיטות-מחלק - דוגמאות

• שיטת אדאמס – $f(s)=s$

• שיטת דין – $f(s)=2/(1/s+1/(s+1))$

• שיטת הנטינגטון-היל – $f(s)=\text{sqrt}(s*(s+1))$

• שיטת וובסטר – $f(s)=s+0.5$

• שיטת ג'פרסון – $f(s)=s+1$

• במה לבחור?!

• לצורך הדיון נתמקד בשיטות הפשוטות יותר:

אדאמס, וובסטר, ג'פרסון. --<

שיטות-מחלק - הטיות

3 מושבים, 300 בוחרים. א: 210, ב: 50, ג: 40

• שיטת אדאמס: 1 1 1

• שיטת וובסטר: 0 1 2

• שיטת ג'פרסון: 0 0 3

זה לא במקרה <--

שיטות-מחלק - הטיות

משפט. לכל y , בשיטת-מחלק עם פונקציה

$f(s)=s+y$, כשמחלקים $a+b+1$ מושבים לשתי

מפלגות, אם מספר המושבים המדויק המגיע

למפלגה א הוא a + שארית, ולמפלגה ב הוא b +

שארית, אז מפלגה א תקבל את המושב הנוסף (ה-

$a+1$) אם ורק אם השארית של מפלגה א גדולה מ:

$$0.5 - (a-b)*(y-0.5)/(a+b+2y)$$

דוגמה.

• א קיבלה $1+ש$ שארית; ב קיבלה $3+ש$ שארית.

• $y=0.2$: הסף הוא ~ 0.4 . כלומר מפלגה א תקבל 2

מושבים אם"ם היא תקבל מעל 1.4. טוב ל-א.

• $y=0.8$: הסף הוא ~ 0.6 . כלומר מפלגה א תקבל 2

מושבים אם"ם היא תקבל מעל 1.6. טוב ל-ב.

שיטות-מחלק - הטיות

משפט. לכל y , בשיטת-מחלק עם פונקציה $f(s)=s+y$, כשמחלקים $a+b+1$ מושבים לשתי מפלגות, אם מספר המושבים המדויק המגיע למפלגה א הוא a + שארית, ולמפלגה ב הוא b + שארית, אז מפלגה א תקבל את המושב הנוסף (ה- $a+1$) אם ורק אם השארית של מפלגה א גדולה מ:

$$0.5 - (a-b) \cdot (y-0.5) / (a+b+2y)$$

הכללה.

- אם $y < 0.5$, הסף $0.5 >$ עבור המפלגה הקטנה – הטיה לטובת המפלגה הקטנה.
- אם $y > 0.5$, הסף $0.5 >$ עבור המפלגה הגדולה – הטיה לטובת המפלגה הגדולה.
- אם $y = 0.5$, הסף הוא תמיד 0.5 – תמיד מעגלים לשלם הקרוב ביותר!

שיטות-מחלק - הטיות

הוכחת המשפט. נסמן:

- מפלגה א במדויק: $a+x$ מושבים (a שלם, x שבר).
- מפלגה ב במדויק: $b+1-x$ מושבים.

כיוון א: נניח ש:

$$x > 0.5 - (a-b)*(y-0.5)/(a+b+2y)$$

כל עוד למפלגה א יש a מושבים או פחות, המנה שלה היא לפחות:

$$(a+x)/(a+y) > (a+b+1)/(a+b+2y)$$

בשלב כלשהו מפלגה ב תגיע ל- b מושבים, ואז המנה שלה תהיה:

$$(b+1-x)/(b+y) < (a+b+1)/(a+b+2y)$$

המנה של א גדולה יותר, ולכן היא תקבל את

המושב ה- $a+1$. הוכחת הכיוון השני דומה. ***

שיטות-מחלק - הטיות

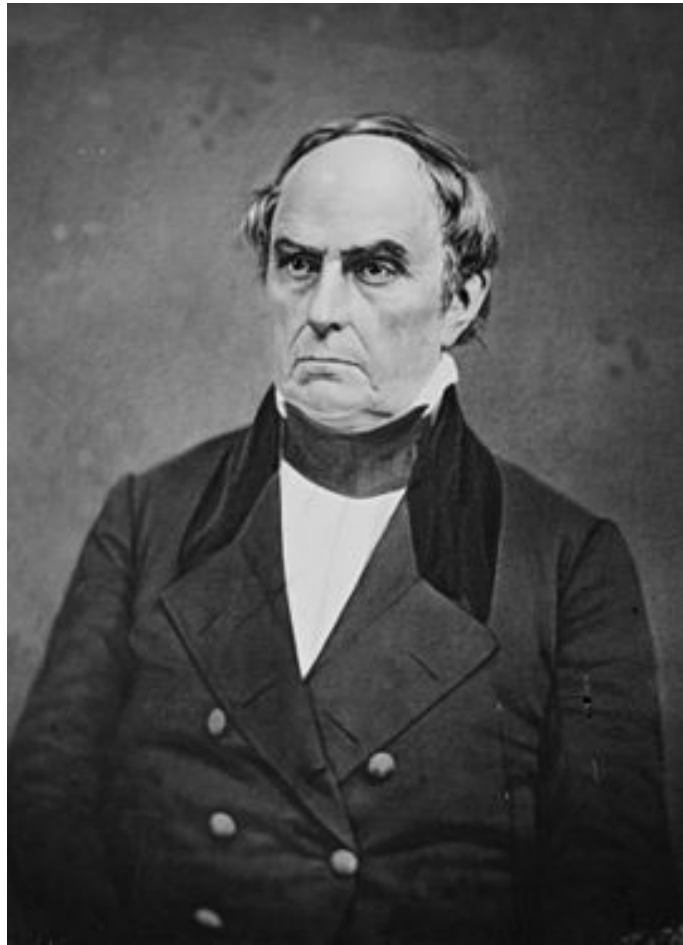
בשיטת מחלק עם $f(s)=s+y$

- אם $y < 0.5$, יש הטיה לטובת המפלגה הקטנה.
- אם $y > 0.5$, יש הטיה לטובת המפלגה הגדולה.
- אם $y = 0.5$, אין הטיה לאף צד.

מכאן קל להבין
מדוע ברוב
המדינות
משתמשים
בשיטת ג'פרסון..

שיטת וובסטר

• **מסקנה. בשיטת וובסטר (=**
שיטת המחלק עם $s+0.5$),
בחלוקת-המושבים בין כל שתי
מפלגות, כל מפלגה מקבלת
את החלק היחסי שלה מעוגל
לשלם הקרוב ביותר – ללא כל
הטיה לטובת מפלגות גדולות
או קטנות.

שיטת וובסטר

- **משפט.** שיטת וובסטר היא השיטה היחידה לחלוקת מושבים, שהיא גם עקבית וגם הוגנת (= מעגלת לכיוון הנכון) עבור כל זוג מפלגות.
- **הוכחה.** נניח בשלילה שקיימת שיטת חלוקת-מושבים כלשהי, שהיא עקבית והוגנת, אבל שונה משיטת וובסטר.
- נניח שההבדל בין השיטות מתגלה עבור מספר מושבים מסויים h וקטור-הצבעות כלשהו v , כאשר שיטת וובסטר מחזירה וקטור חלוקת-מושבים כלשהו x , והשיטה האחרת מחזירה וקטור אחר כלשהו z .
- סכום רכיבי שני הוקטורים שווה h , לכן הוקטורים נבדלים בשני מקומות לפחות; יש לפחות שתי מפלגות a , i , שעבורן $x_i < z_i$ אבל $x_k > z_k$ (שיטת וובסטר נותנת יותר מושבים למפלגה k והשיטה האחרת נותנת יותר למפלגה i).

שיטת וובסטר

הוכחה [המשך].

• כיוון ששיטת וובסטר היא עקבית והוגנת, מתקיים (כאשר "round" מציין עיגול לשלם הקרוב ביותר):

$$x_i = \text{round}((x_i + x_k) * v_i / (v_i + v_k))$$

$$x_k = \text{round}((x_i + x_k) * v_k / (v_i + v_k))$$

הדבר נכון, לפי הנחתנו, גם לשיטה האחרת, ולכן:

$$z_i = \text{round}((z_i + z_k) * v_i / (v_i + v_k))$$

$$z_k = \text{round}((z_i + z_k) * v_k / (v_i + v_k))$$

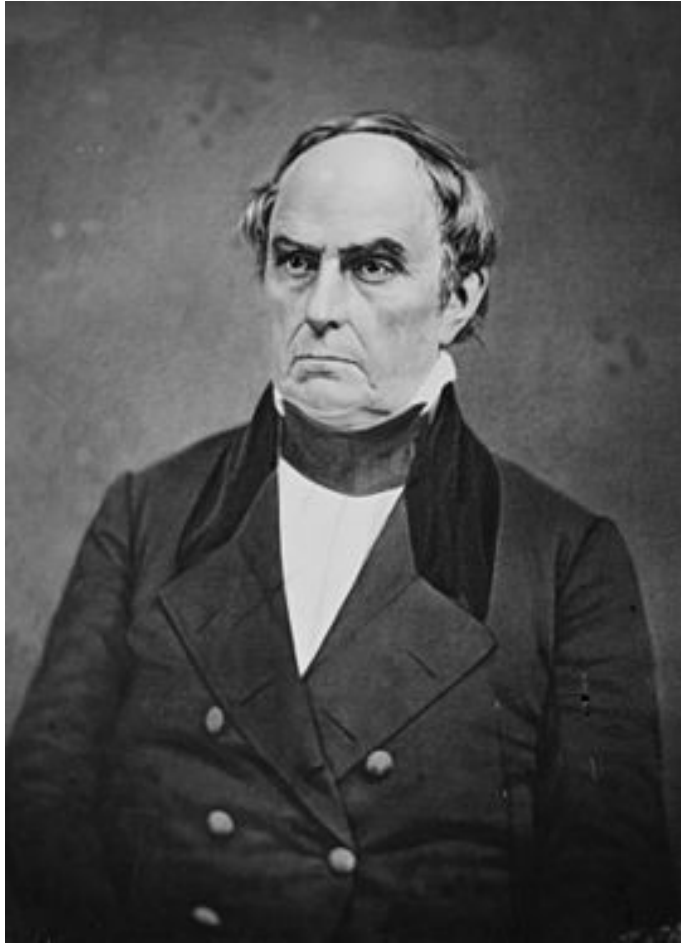
כיוון ש- $x_i < z_i$, ופונקציית העיגול round היא

$$z_i + z_k > x_i + x_k \text{ בהכרח.}$$

מצד שני, כיוון ש- $x_k > z_k$, בהכרח $z_i + z_k < x_i + x_k$.

הגענו לסתירה. ***

שיטת וובסטר

• שיטת וובסטר בשימוש כיום ב:
שוודיה, נורווגיה, ניו-זילנד, בוסניה
והרצגובינה, קוסובו, לטביה,
עיראק.

• בקרוב אצלנו?